

ingediend op **1083** (2021-2022) – Nr. 1
22 december 2021 (2021-2022)

Conceptnota voor nieuwe regelgeving

van Brecht Warnez, Katrien Partyka, Koen Van den Heuvel,
Hilâl Yalçın, Peter Van Rompuy en Jo Brouns

over de verbetering en modernisering
van de lokale en provinciale verkiezingen

1. Inleiding

Democratie en verkiezingen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Zonder eerlijke en vrije verkiezingen is er immers van democratie geen sprake. De organisatie en het verloop van verkiezingen zijn een complex proces dat aan een aantal voorwaarden moet voldoen: de regels moeten transparant, nauwkeurig, controleerbaar en afdwingbaar zijn.

Sinds 2001 zijn de regelgeving en de organisatie van de lokale en de provinciale verkiezingen een bevoegdheid van de gewesten. De verschillende aspecten die met het verkiezingsgebeuren te maken hebben, bleven lange tijd verspreid over allerlei decreet- en wetteksten. Vlaanderen heeft van zijn bevoegdheid voor die materie gebruikgemaakt om alle elementen die met de lokale en provinciale verkiezingen te maken hebben, samen te brengen in twee decretale regelingen: het Lokaal en Provinciaal Kiesdecreet van 8 juli 2011 en het Digitaal Kiesdecreet van 25 mei 2012.

Het Lokaal en Provinciaal Kiesdecreet kan gerust een mijlpaal genoemd worden. Zoals al is opgemerkt, zijn in dit decreet de bepalingen die voordien verspreid waren over verschillende regelgevingen, opgenomen in één enkele tekst. Concreet betekent dit dat dit kiesdecreet de regels bevat voor onder meer:

- de vaststelling van de datum van de verkiezingen, het aantal te verkiezen vertegenwoordigers en de kies- en verkiesbaarheidsvoorwaarden, alsook de bezwaren tegen de kiezerslijsten;
- de samenstelling van de stembureaus en de telbureaus;
- de oproeping van de kiezers;
- de volmachtenregeling;
- de bescherming van de lijstnamen en de toekenning van de volgnummers;
- de opmaak van de stembiljetten en de inrichting van de stemlokalen;
- de telling van de stemmen;
- de zetelverdeling;
- de beperking van de verkiezingsuitgaven en de controle daarop.

Maar de samenleving evolueert voortdurend en er groeien andere inzichten over bepaalde materies. De manier waarop de verkiezingen worden georganiseerd, vormt daar geen uitzondering op. Getuige daarvan de recente aanpassingen aan de regelgeving door het decreet van 16 juli 2021 tot wijziging van diverse decreten, wat betreft versterking van de lokale democratie.

De indieners van deze conceptnota willen evenwel nog een stap verder gaan en stellen een aantal bijkomende maatregelen voor. Die zijn er in essentie alle op gericht de deelname aan de verkiezingen te verzekeren en te verbeteren, en ze ook te faciliteren voor bepaalde bevolkingsgroepen. Dat is des te meer aan de orde omdat bij de eerstkomende lokale verkiezingen de opkomstplicht niet van toepassing zal zijn. Daardoor komt de nadruk meer te liggen op de maatschappelijke verantwoordelijkheid.

De krachtlijnen om de lokale democratie verder te versterken zijn:

- 1° via een laagdrempelige betrokkenheid de impact en het belang van de stem van iedere stemgerechtigde vergroten;
- 2° door duidelijke spelregels, in combinatie met een verhoogde transparantie, ervoor zorgen dat de verkiezingsstrijd gaat over overtuigen en overtuiging, in plaats van over macht en beïnvloeding.

2. Stemmen per brief voor ouderen en mensen met een beperking

Stemmen per brief is tot nog toe een van de vijf mogelijkheden voor kiesgerechtigde Belgen die in het buitenland verblijven om bij de verkiezingen voor de Kamer van volksvertegenwoordigers en voor het Europees Parlement hun stem uit te brengen.

De uitbreiding van die mogelijkheid om per brief te stemmen is wenselijk, omdat mag worden aangenomen dat oudere kiezers – en zeker de oudste – en ook mensen met een beperkte mobiliteit meer dan andere kiezers stemmen bij volmacht. Er mag verondersteld worden dat oudere kiezers zich door hun leeftijd, door een gebrek aan vervoersmogelijkheden of door hun gezondheidstoestand moeilijk of helemaal niet kunnen verplaatsen naar het stembureau en bijgevolg geen gebruikmaken van hun stemrecht. Hetzelfde geldt voor kiezers met een beperking.

De indieners van deze conceptnota zijn van mening dat kiezers van 75 jaar of ouder en kiezers met een beperking over een extra mogelijkheid moeten kunnen beschikken om hun stem uit te brengen bij de lokale en provinciale verkiezingen: ze kunnen hun stem uitbrengen in een stembureau of bij volmacht stemmen, zoals nu al het geval is, maar ze krijgen ook de mogelijkheid om per brief te stemmen.

De indieners van deze conceptnota willen het stemmen per brief mogelijk maken voor alle verkiezingen in België. Daartoe werden al initiatieven genomen via diverse wetsvoorstellen.¹ Het Vlaamse Gewest is bevoegd om die stemwijze mogelijk te maken voor de lokale en provinciale verkiezingen op grond van artikel 6, §1, VIII, 4°, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen.

Op 1 januari 2021 waren in België ruim 1.033.000 inwoners 75 jaar of ouder, wat neerkomt op 9 procent van de totale bevolking. De overgrote meerderheid van hen heeft de Belgische nationaliteit en is bijgevolg kiesgerechtigd. In 2019 hadden 675.420 personen een erkenning van hun beperking door de Directie-generaal Personen met een handicap van de FOD Sociale Zekerheid (FOD: Federale Overheidsdienst); 614.122 van hen waren 18 jaar of ouder. Ook dat is een numeriek belangrijke groep.

Omdat het in een democratie belangrijk is dat elke kiesgerechtigde zijn stem uitbrengt, willen de indieners van deze conceptnota – mede gelet op het afschaffen van de opkomstplicht – een hoge participatie aan de verkiezingen blijven verzekeren. Daarbij is het aanbieden van de mogelijkheid om per brief te stemmen een belangrijk instrument, zeker omdat recente studies aantonen dat een veralgemeende uitrol van een veilig en volledig betrouwbaar systeem om online te stemmen de eerstkomende jaren niet haalbaar blijkt. Ook bij de voorgaande gemeenteraadsverkiezingen werd vastgesteld dat ondanks de opkomstplicht een zeer grote groep

¹ Het gaat meer bepaald om de volgende wetsvoorstellen:

- het wetsvoorstel van 28 september 2021 tot wijziging van het Kieswetboek, teneinde het stemmen per brief voor de verkiezingen van de Kamer van volksvertegenwoordigers mogelijk te maken voor kiezers met een beperking en voor kiezers van 75 jaar of ouder, ingediend door Servais Verherstraeten, Franky Demon en Steven Matheï (*Parl.St. Kamer 2020-21, nr. 2222/1*);
- het wetsvoorstel van 28 september 2021 tot wijziging van de wet van 23 maart 1989 betreffende de verkiezing van het Europees Parlement, teneinde het stemmen per brief voor deze verkiezingen mogelijk te maken voor de kiezers met een beperking en voor de kiezers van 75 jaar of ouder, ingediend door Servais Verherstraeten, Franky Demon en Steven Matheï (*Parl.St. Kamer 2020-21, nr. 2221/1*);
- het wetsvoorstel van 28 september 2021 tot wijziging van de wet van 6 juli 1990 tot regeling van de wijze waarop het Parlement van de Duitstalige Gemeenschap wordt verkozen, teneinde het stemmen per brief voor deze verkiezingen mogelijk te maken voor de kiezers met een beperking en de kiezers van 75 jaar of ouder, ingediend door Servais Verherstraeten, Franky Demon en Steven Matheï (*Parl.St. Kamer 2020-21, nr. 2220/1*);
- het voorstel van bijzondere wet van 28 september 2021 tot wijziging van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen en de bijzondere wet van 12 januari 1989 met betrekking tot de Brusselse instellingen, teneinde het stemmen per brief mogelijk te maken voor kiezers met een beperking en voor kiezers van 75 jaar of ouder voor de verkiezingen van het Vlaams Parlement, het Waals Parlement en het Brussels Hoofdstedelijk Parlement, ingediend door Servais Verherstraeten, Franky Demon en Steven Matheï (*Parl.St. Kamer 2020-21, nr. 2219/1*).

kiezers niet opdaagt in de stembureaus. Sinds 1976 daalde het aantal kiezers dat komt opdagen gemiddeld met 0,5 procentpunten per verkiezing.² De lokale verkiezingen van 2018 vormden op die tendens een positieve uitzondering: met een deelname van 92,6 procent van de kiezers lag de opkomst 1 procent hoger dan in 2012.

Bij de lokale en provinciale verkiezingen in 2018 gingen 358.896 stemgerechtigde personen niet naar de stembus, wat neerkomt op 7,4 procent van de ingeschreven kiezers. Het aantal kiezers dat kwam opdagen, steeg daarmee in vergelijking met 2012, toen de opkomst het laagst was in ruim dertig jaar (91,6 procent).

De cijfers over het absenteïsme laten niet toe om daaruit het aantal kiezers af te leiden dat bewust niet gaat stemmen en evenmin om te achterhalen hoeveel kiezers zich om andere redenen niet naar de stembureaus begeven, bijvoorbeeld door een beperking, hun gezondheidstoestand, hun hoge leeftijd, het gebrek aan vervoersmiddelen enzovoort. Er mag worden aangenomen dat door de vergrijzing van de bevolking de groep kiezers van 75 jaar of ouder steeds groter zal worden.

In verschillende landen is het mogelijk om per brief te stemmen. Van de 166 landen waarvoor data beschikbaar zijn, zijn er 40 waarin per brief kan worden gestemd. In bijna al die landen kunnen de onderdanen die in het buitenland verblijven, per brief stemmen. Daarnaast zijn er ook verschillende landen waarin de onderdanen die in het land wonen, per brief kunnen stemmen, hetzij alle kiezers, hetzij beperkt tot kiezers die aan bepaalde criteria voldoen. Voorbeelden van Europese landen waar alle kiezers per brief kunnen stemmen, zijn Duitsland, Oostenrijk, Zwitserland, het Verenigd Koninkrijk, IJsland en het Groothertogdom Luxemburg. In Spanje kunnen de kiezers per brief stemmen voor de Europese, regionale en lokale verkiezingen. Buiten Europa kunnen onder meer in de Verenigde Staten en Canada alle kiezers per brief stemmen. Stemmen per brief blijkt dus al met succes toegepast te worden in een hele reeks andere landen. Het meest sprekende voorbeeld blijft evenwel Duitsland: bij de laatste parlementsverkiezingen (september 2021) heeft niet minder dan 47 procent van de kiezers per brief gestemd.

De wetgeving in die landen voorziet in procedures om het stemgeheim te waarborgen en eventuele fraude tegen te gaan. De algemene vaststelling is dat de mogelijkheid om per brief te stemmen in landen waar geen stemplicht geldt, leidt tot een hogere deelname aan de verkiezingen.

De indieners van deze conceptnota willen het stemmen per brief mogelijk maken voor twee specifieke groepen: kiezers van 75 jaar en ouder, en kiezers met een beperking. Ze stellen daarbij de volgende procedure voor: die kiezers ontvangen samen met hun oproepings- of informatiebrief een formulier waarin ze kunnen aangeven dat ze per brief willen stemmen, en een stembiljet. Als ze ervoor opteren om per brief te stemmen, is die keuze definitief en kunnen ze vanzelfsprekend geen gebruik meer maken van de andere stemwijzen. Kiezers die per brief stemmen, bezorgen het ingevulde en ondertekende formulier aan de voorzitter van het gemeentelijk hoofdbureau, stadsdistrictshoofdbureau of provinciedistrictshoofdbureau, samen met het ingevulde stembiljet. Ze stoppen dat stembiljet in een afzonderlijke envelop, die ze zorgvuldig dichtplakken zodat het geheim van de stemming wordt gerespecteerd. De voorzitter van het gemeentelijk hoofdbureau, stadsdistrictshoofdbureau of provinciedistrictshoofdbureau maakt op basis van de formulieren die hij ontvangen heeft, de lijst op van de kiezers die per brief stemmen en bezorgt die lijst op een elektronische drager aan de vrederechter of de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg, en aan de voorzitters van de stembureaus.

² Agentschap Binnenlands Bestuur, Evaluatierapport Gemeente- en provincieraadsverkiezingen 14 oktober 2018, p. 13.

De vrederechter of de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg bewaart de enveloppen met de stembiljetten zorgvuldig tot aan de stemopnemingsverrichtingen. Er wordt geen rekening gehouden met de enveloppen met stembiljetten die nog na de sluiting van de stembureaus binnenkomen: die enveloppen met stembiljetten worden door de vrederechter of de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg vernietigd.

Op de dag van de verkiezingen, bij de sluiting van de stembureaus, gaat de vrederechter of de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg over tot de opname van de stembiljetten van de kiezers die per brief hebben gestemd, door die stembiljetten te verdelen onder de telbureaus.

Die telbureaus kunnen pas met hun verrichtingen beginnen nadat de stembiljetten van de kiezers die per brief hebben gestemd, gemengd zijn met de andere stembiljetten.

Er wordt dus voorgesteld om de mogelijkheid om per brief te stemmen in eerste instantie toe te staan voor kiezers van 75 jaar of ouder en voor kiezers met een beperking. De uitrol van dat systeem naar die categorieën van kiezers en de ervaringen die ermee opgebouwd worden, dienen daarbij als opstap naar de toekomstige veralgemeende uitbreiding van het stemmen per brief.

3. Elektronisch stemmen verder uitrollen en online stemmen verder onderzoeken

Momenteel zijn er in Vlaanderen twee mogelijkheden om te stemmen, met potlood en papier of elektronisch. Weliswaar is er een uitzondering voor Belgen in het buitenland, die nu al de mogelijkheid hebben om per brief te stemmen. In Vlaanderen wordt in 156 gemeenten elektronisch gestemd en in 144 gemeenten met potlood en papier. Bij de verkiezingen van oktober 2018 waren er 3358 digitale stembureaus op een totaal van 6093.³

In 2012 heeft de Vlaamse overheid de aankoop van stemcomputers voor 80 procent gefinancierd en de federale overheid voor 20 procent. Die financiële steun in 2012 was echter eenmalig. Steden en gemeenten die nu de overstap naar elektronisch stemmen zouden willen maken, moeten de volle pot betalen. Bovendien loopt de levensduur van de computers die in 2012 in gebruik werden genomen, op zijn einde: later dan 2027 zullen ze niet meer gebruikt kunnen worden.

Een situatie waarbij in bepaalde gemeenten wel, en in andere niet elektronisch gestemd wordt, lijkt niet langer aangewezen. Er is geen enkele doorslaggevende reden waarom er in de toekomst niet volop zou worden ingezet op de uitrol van het elektronisch stemmen over heel Vlaanderen. De indieners van deze conceptnota pleiten er dan ook voor om van de noodzakelijke vervanging van de huidige stemcomputers gebruik te maken om het elektronisch stemmen te veralgemenen. Die veralgemening moet ertoe leiden dat bij de volgende verkiezingen in heel Vlaanderen elektronisch kan worden gestemd. Die veralgemening zal – alleen al doordat er niet langer telbureaus moeten worden samengesteld – bovendien tot gevolg hebben dat minder burgers moeten worden gemobiliseerd voor de organisatie van de verkiezingen.

Verder pleiten de indieners van deze conceptnota evenzeer voor het verder onderzoeken van de mogelijkheden van het online stemmen. Uit het onderzoek onder leiding van prof. Jean-Benoit Pilet⁴, dat uitgevoerd werd in opdracht van federaal minister van Binnenlandse Zaken Annelies Verlinden, en uit de daaruit volgende

³ Agentschap Binnenlands Bestuur, Evaluatierapport Gemeente- en provincieraadsverkiezingen 14 oktober 2018, p. 14.

⁴ Prof. J.-B. Pilet, Studie over de mogelijkheid om online stemmen in te voeren in België (luik 1 en 2).

gedachtewisseling op dinsdag 7 december 2021 in de Commissie voor Binnenlands Bestuur met prof. Bart Perneel en prof. Silvia Erzeel (*Parl.St.* VI.Parl. 2021-22, nr. 1085/1) bleek echter dat het nog te vroeg is om het invoeren van online stemmen te overwegen. De onderzoekers gaven daarvoor de volgende redenen aan:

- de veiligheidsgaranties zijn niet voldoende;
- de transparantie en de controleerbaarheid van de procedure kunnen niet gewaarborgd worden;
- het is moeilijk om de kosten precies in te schatten, maar de kostprijs per uitgebrachte stem zal erg hoog zijn;
- de kiezers moeten vertrouwd raken met het vervroegde stemmen en met het stemmen op afstand;
- het wetgevende en organisatorische kader van de verkiezingen moet aangepast worden om het vervroegde stemmen en het stemmen op afstand mogelijk te maken.

In het onderzoek wordt evenwel aangegeven dat een overgang tegen 2034 kan worden overwogen, op voorwaarde dat er in de komende jaren betrouwbare oplossingen voor een redelijke prijs ontwikkeld worden. Daarnaast stellen de onderzoekers dat de verschillende overheden in België nu al voorbereidingen moeten treffen voor een dergelijke overgang naar het stemmen via internet. De indieners van deze conceptnota zijn van mening dat Vlaanderen daarbij een voortrekkersrol moet vervullen, maar zijn zich ervan bewust dat het online stemmen alleen kan worden ingevoerd als alle hierboven genoemde voorwaarden strikt vervuld zijn. Toch onderkennen de indieners volop het toekomstige potentieel van het online stemmen, zeker vanuit de bekommernis om zo veel mogelijk mensen in staat te stellen hun stem uit te brengen. Daarom dringen ze erop aan om alle toekomstige ontwikkelingen in dat kader van zeer nabij te volgen en alle mogelijke inspanningen te leveren om de invoering ervan te realiseren.

4. Stemrecht voor jongeren

De indieners van deze conceptnota zijn voorstander van de invoering van het stemrecht vanaf 16 jaar. Op die manier willen ze politiek geïnteresseerde jongeren de kans geven hun stem te laten horen en minder geïnteresseerde jongeren prikkelen om bewust over politiek na te denken. Het betrekken van jongeren bij het verkiezingsproces en hun een stem geven bij de keuze van hun eigen lokaal bestuur is meer dan ooit aangewezen. De 16-jarigen van vandaag zijn allang niet meer de 16-jarigen van vijftig jaar geleden. De jongeren van vandaag zijn zich meer dan ooit bewust van de uitdagingen waarmee onze samenleving dag aan dag geconfronteerd wordt. De beslissingen die de verkozenen nemen, bepalen hun toekomst en hun een stem geven in de keuze van wie die verkozenen zijn, is niet meer dan vanzelfsprekend. De indieners van deze conceptnota pleiten er dan ook nadrukkelijk voor om aan jongeren vanaf 16 jaar stemrecht te verlenen voor de lokale en de provinciale verkiezingen.

Het voornemen om jongeren vanaf 16 jaar volop te betrekken bij het kiesgebeuren is overigens een beleidsoptie die ook op andere bestuursniveaus volop ter harte genomen wordt. Zo keurde de Federale Regering op 21 oktober 2021 al een voorontwerp van wet goed tot wijziging van de wet van 23 maart 1989 betreffende de verkiezing van het Europees Parlement om burgers vanaf 16 jaar de mogelijkheid te geven om te gaan stemmen.

5. Samenstelling van de stem- en telbureaus, en vergoeding van de leden (vrijwilligers)

De organisatie van de verkiezingen brengt de inzet van heel wat middelen en vooral ook heel wat mensen met zich mee. Vooral voor het samenstellen van alle stem- en telbureaus moeten heel wat mensen gemobiliseerd worden, en die mobilisatie zorgt telkens opnieuw voor heel wat uitdagingen. Ook het hierboven vermelde evaluatierapport van het Agentschap Binnenlands Bestuur staat uitgebreid stil bij de telkens terugkerende problemen bij de samenstelling van de stem- en de telbureaus.

Artikel 44, §1, tweede lid, van het Lokaal en Provinciaal Kiesdecreet bevat de categorieën van kiezers die aangewezen kunnen worden om te fungeren als voorzitter van een tel- of stembureau of als bijzitter of plaatsvervangend bijzitter van een telbureau:

- 1° de magistraten van de rechterlijke orde;
- 2° de gerechtelijke stagiairs;
- 3° de advocaten en de advocatenstagiairs volgens hun inschrijving op het tableau of de lijst van stagiairs;
- 4° de notarissen;
- 5° de gerechtsdeurwaarders;
- 6° de personeelsleden van de federale overheid, de gemeenschappen en de gewesten, provincies, gemeenten en OCMW's (OCMW: Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn) van niveau A, B, C of gelijkwaardig;
- 7° het onderwijzend personeel.

In artikel 44, §1, zesde lid, staat dat voor de aanwijzing van de bijzitters en de plaatsvervangende bijzitters van de stembureaus een lijst wordt aangelegd van de kiezers van de stemafdeling, naar rata van twaalf personen per stembureau.

In het evaluatierapport valt daarover onder meer het volgende te lezen: "Een veelgemaakte opmerking hierover was het feit dat dikwijls dezelfde mensen werden opgeroepen om voor- of bijzitter te zijn. Dat was ook een element waarover burgers zich beklagden, die zich afvroegen waarom men geen rekening hield met het feit dat zij al meerdere keren hun plicht als voor- of bijzitter hadden vervuld. Een algemene opmerking luidt dat het presentiegeld voor de leden van de stem- en telbureaus laag is in verhouding tot de prestaties die van hen worden verwacht. De leden van een digitaal stembureau moeten immers al om 7 uur 's morgens aanwezig zijn, en zijn continu aan het werk vanaf het tijdstip dat het stemlokaal opent (8 uur) tot sluitingstijd (15 uur), waarna gemiddeld nog een uur nodig is voor de afsluitende verrichtingen."⁵

Hoewel het opnemen van een opdracht in een stem- of telbureau een belangrijke burgerplicht is en blijft, hebben de indieners van deze conceptnota begrip voor de steeds terugkerende moeilijkheden bij de samenstelling ervan. Daarom pleiten ze voor een toerbeurtmechanisme dat voorkomt dat steeds dezelfde mensen als bijzitter opgeroepen worden. Ze pleiten ervoor dat mensen die meer dan twee verkiezingen na elkaar als bijzitter in een stem- of telbureau worden opgeroepen, het recht hebben om te weigeren. Anderzijds verdient het aanbeveling dat de voorzitters van een stem- of telbureau wel al over een zekere ervaring beschikken.

Daarnaast stellen de indieners van deze conceptnota voor om, zoals in het Kieswetboek voor de verkiezingen van de Kamer van volksvertegenwoordigers, in het Lokaal Kiesdecreet de mogelijkheid op te nemen dat voor de samenstelling van de stem- en telbureaus een beroep op vrijwilligers kan worden gedaan.

⁵ Agentschap Binnenlands Bestuur, Evaluatierapport Gemeente- en provincieraadsverkiezingen 14 oktober 2018, p. 40.

Bovendien moet de vergoeding die aan de opgeroepen leden van de stem- en telbureaus uitgekeerd wordt, opgetrokken worden. De vergoedingen die momenteel toegekend worden – 19 euro als er met potlood en papier gestemd wordt, en 27 euro als er elektronisch gestemd wordt – staan immers allang niet meer in verhouding tot de inzet die van de opgeroepen verwacht wordt. Naar aanleiding van de bespreking van het evaluatierapport over de organisatie van de lokale en provinciale verkiezingen van 14 oktober 2018 deed Vlaams volksvertegenwoordiger Brecht Warnez daarvoor het volgende concrete voorstel: "Het gaat inderdaad om een burgerplicht maar toch ook om een vorm van vrijwilligheid. Vandaar zou de vergoeding gelijk kunnen worden getrokken met de vrijwilligersvergoeding, namelijk 34 euro per dag. Daar kan men een forfait voor onkosten aan toevoegen zodat men aan een bedrag van ongeveer 50 euro per dag komt."⁶

De indieners van deze conceptnota stellen voor om de vergoeding op te trekken in de zin van het hierboven gesuggereerde voorstel.

6. Digitalisering en administratieve vereenvoudiging

Bij het hele verkiezingsproces komen heel wat administratieve handelingen kijken, vanaf de indiening van de kandidatenlijsten tot de aangifte van de verkiezingsuitgaven na de verkiezingen.

Met het oog op de vereenvoudiging en de digitalisering van bepaalde van die processen heeft het Vlaams Parlement al in 2019 een resolutie goedgekeurd.⁷ Voor de digitalisering van de verschillende stappen in het verkiezingsproces kunnen zeker nog bijkomende stappen gezet worden, in het bijzonder voor de indiening van de kandidatenlijsten. Bij de voorbije verkiezingen kwam het voor dat kandidatenlijsten op de ene plaats digitaal en op de andere op papier ingediend werden. De reden daarvoor was dat de digitale toepassingen van het kandidatenbeheer – zoals ook uitgebreid werd weergegeven in het evaluatierapport over die verkiezingen – niet echt optimaal verliepen. In dat kader wordt erop aangedrongen om een degelijke, goed werkende toepassing voor het kandidatenbeheer uit te werken, zodat bij de volgende verkiezingen de kandidatenlijsten overal digitaal kunnen worden ingediend.

Bovendien is bij het decreet van 16 juli 2021 tot versterking van de lokale democratie de termijn om de verkiezingsuitgaven in te dienen na de verkiezingen ingekort van vijftien naar tien dagen. Ook om die reden zijn administratieve vereenvoudiging en digitalisering nodig.

Dat alles dwingt ertoe om het volledige verkiezingsproces aan een grondige evaluatie en aan een verregaande digitalisering te onderwerpen, zowel voor de indiening van de kandidatenlijsten en de oproeping van de voor- en bijzitters als voor de snelle afhandeling van de uitbetaling van de vergoeding aan de voor- en bijzitters van de stem- en telbureaus.

⁶ Verslag van de gedachtewisseling over het evaluatierapport over de organisatie van de lokale en provinciale verkiezingen van 14 oktober 2018 (*Parl.St.* VI.Parl. 2019-20, nr. 374/1).

⁷ Resolutie van 24 april 2019 betreffende de vereenvoudiging en digitalisering van de aangifte van de verkiezingsuitgaven voor de gemeente- en provincieraadsverkiezingen (*Parl.St.* VI.Parl. 2018-19, nr. 1903/3).

7. Initiatieven om het belang van stemmen te versterken

Het is van fundamenteel belang dat zo veel mogelijk mensen gebruikmaken van het recht om hun stem uit te brengen bij de verkiezingen. Partijen en kandidaten die aan de verkiezingen deelnemen, moeten de kiezers voortdurend overtuigen van het belang van deelname aan de verkiezingen. Maar dat mag zeker ook geen opdracht zijn voor de partijen en de kandidaten alleen. Ook de Vlaamse overheid zelf zou in de aanloop naar de volgende verkiezingen een campagne moeten uitwerken waarin op het belang van deelname aan de verkiezingen wordt gewezen. Voor de Vlaamse Regering ligt er op dat vlak een belangrijke rol weggelegd. Ze moet, in samenwerking met het brede middenveld, algemene en doelgroepgerichte acties opzetten tot bevordering van de deelname aan de verkiezingen. Het belang van de organisatie van en de deelname aan de verkiezingen moet ook het voorwerp uitmaken van bijkomende aandacht in het onderwijs.

Brecht WARNEZ
Katrien PARTYKA
Koen VAN DEN HEUVEL
Hilâl YALCIN
Peter VAN ROMPUY
Jo BROUNS